

Meilę Lietuvai iš partizanų generolo paveldėjusi Kotryna Buono: diaspora turi daugybę neišnaudoto potencialo ginti Lietuvą

Milane prieš 20 metų apsigyvenusi Lietuvos partizanų vado Jono Žemaičio-Vytauto (1909-1954) produkterėčia Kotryna Buono ne tik kantriai ir plačiai pasakoja apie Lietuvos laisvės kovas, apie kurias girėjo iš pirmų lūpų, bet ir savo pavyzdžiu rodo, kad kovoti už savo šalį galima ir be ginklų. Italijos lietuvė tikina, kad nuo pat mažens augo supama patriotiškas vertybes puoselėjančios šeimos, tačiau emocinis ryšys su savo šaknimis ypač sustiprėjo gimus dukroms Viktorijai ir Onai. Jos gerai pažįsta krauju aplaistytus Lietuvos partizanų bunkerius ir savo bendraamžiams noriai pasakoja apie okupaciją išgyvenusią drąsią šalį - Lietuvą. Prieš 70 metų Maskvoje Butyrkų kalėjime sovietų sušaudyto J. Žemaičio-Vytauto, vėliau pripažinto kovojančios Lietuvos prezidentu, palikuonė tikina, kad partizanų vado atminimas ją įpareigoja daryti viską, kad nepriklausomybė būtų išsaugota, ypač karo pašvaistėms vėl priartėjus prie Lietuvos. Genais perduota drąsa ir tikėjimas savo šalimi Kotryną įkvėpė įvairiausiems darbams: nuo Lietuvos istorijos knygų leidimo Italijoje, iškalbingų protestų iki garsiosios pilietiško akcijos „Misija Sibiras“.

Neringa Budrytė

Kotryna, Italijoje gyveni du dešimtmečius ir visą tą laiką aktyviai prisidėjai prie bendruomenės veiklos - buvai Lombardijos bendruomenės pirmininkė. Kaip išitraukei į bendruomenės veiklą ir kokius svarbiausius savo darbus vardan Lietuvos Italijoje galėtum išskirti?

Pirmieji metai Italijoje buvo intensyvūs: baigusi komunikacijos pobakalaurines studijas Milane, ėmiausi stažuočių, vėliau – darbo finansinės komunikacijos agentūroje. Visas dėmesys buvo sutelktas į profesinį kelią ir bandymą įsilieti į man naują, „milanietišką“, aplinką. Atrodė, kad nebuvo nei laiko, nei vietos ilgėtis Lietuvos.

Tačiau gimus pirmajai dukrai kažkas pasikeitė. Pajutau tą „savo kaimo“ poreikį. Sustiprėjo emocinis ryšys su šaknimis – kartu su juo atėjo ir atsakomybės jausmas: reikia ne tik saugoti, bet puoselėti ir perduoti. Taip prasidėjo mano kelias į bendruomeninę veiklą.

Per beveik penkiolika metų veiklos netrūko įsimintinų momentų. Tarp jų – konferencijų apie Lietuvą ir jos istoriją organizavimas Italijos parlamento salėje Romoje, renginiai Milane bendradarbiaujant su miesto savivaldybe, universitetais, taip pat labdaros Ukrainai iniciatyvos.

Kuravau LGGRTC (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras) knygų apie Lietuvos istoriją leidybą Italijoje. Pirmoji – „La guerra sconosciuta. La resistenza armata antisovietica in Lituania negli anni 1944-1953“ (liet. „Nežinomas karas: Ginkluotas antisovietinis pasipriešinimas Lietuvoje 1944-1953 metais“, D. Kuodytė, R. Tracevskis), išleista 2014 m., man buvo ypač svarbi – joje rašoma apie Lietuvos antisovietinį pasipriešinimą. Taip pat lydėjau oficialias Lietuvos delegacijas į Milano ir Lombardijos regiono institucijas, organizavau tuometinių Lietuvos Respublikos ministrų – L. Linkevičiaus, Š. Biručio – interviu Italijos žiniasklaidai.

Prieš kelerius metus net vedžiau kursą apie Lietuvos kultūrą ir istoriją trečiojo amžiaus universitete. Tai buvo itin šviesi patirtis – bendrauti su intelektualiais Italijos senjorais, kurių nuoširdus domėjimasis Lietuva džiugino ir įkvėpė. Taip pat bendradarbiaudama su LGGRTC organizavau kultūrinių asociacijų keliones į

Lietuvą. Su žurnalistais, rašytojais italais lankėmės Minaičių bunkeryje, Kryžių kalne ir kitose vietovėse, kurios, esu tikra, pakeitė tų žmonių Europos suvokimą.

Stengiausi, kad Lietuvos istorija ir kultūra būtų girdimos plačiau: ne tik tarp tautiečių, bet ir Italijos visuomenėje.

Visuose šiuose projektuose stengiausi, kad Lietuvos istorija ir kultūra būtų girdimos plačiau: ne tik tarp tautiečių, bet ir Italijos visuomenėje. Nes istorinė atmintis – tai ne vien pagarba praeičiai, tai ir raktas į šiandienos pasaulio suvokimą. O Lietuva, tikiu, turi ką pasakyti – Italijai, Europai, pasauliui.

Svarbiausia, ką man davė ši veikla – tai savotiškas Lietuvos bičiulių klubas čia, Milane. Pažįstu daug nuostabių žmonių, kurie žavisi mūsų maža, bet velniškai kieta Lietuva.

O visai neseniai sulaukiau kvietimo kandidatuoti į savo miestelio savivaldybę. Dar svarstau, bet pats pasiūlymas buvo itin malonus ženklas: italai mato mano veiklą ir ją vertina. Tai vertinu kaip galimybę dar plačiau ir stipriau garsinti Lietuvos vardą bei keisti italų požiūrį į geopolitines grėsmes Europai.

Esi minėjusi, kad vienas iš tavo variklių - dėl Lietuvos laisvės savo gyvybę paaukojęs prodėdė, partizanų generolas Jonas Žemaitis-Vytautas, prieš 70 metų okupantų sušaudytas Maskvoje Butyrkų kalėjime, o 2009 m. Seimo pripažintas prieš okupaciją kovojusios Lietuvos valstybės vadovu, tuomet faktiškai vykdžiusiu Respublikos Prezidento pareigas. Kada susipažinai su išskirtine savo šeimos istorija? Ar semiesi stiprybės iš tos praeities?

Apie savo šeimos indėlį į laisvės kovas sužinojau gana vėlai. Partizanų generolas Jonas Žemaitis-Vytautas buvo mano prosenelės Kotrynos (kurios garbei ir nešioju šį vardą) brolis, senelės Aušros dėdė. Mūsų šeimos ryšys su dėde J. Žemaičiu-Vytautu nutrūko 1941-ųjų birželio 14-ąją, kai mano prosenelė Kotryna kartu su savo šeima, kurioje augo trys mažamečiai vaikai, buvo ištremta iš Šiluvos į Sibirą, Komijos Respubliką.

Toks pats likimas palietė ir mano senelį, vos už 100 kilometrų nuo Šiluvos, Telšių apskrityje, gyvenusį tuomet trylikametį Henriką. Turbūt kaip ir daugelyje tremtinių šeimų, taip ir mūsų namuose buvo daug tylos... Seneliai, patyrę tremtį, kalinimą, lagerius, netektis, mums, vaikaičiams, turbūt daugelio skaudžių

išgyvenimų taip ir neatskleidė.

Augdama pati nelabai ką nežinojau apie partizanus. Tik vienas vardas vis kartodavosi senelės pasakojimuose – dėdė Jonas.

Todėl augdama pati nelabai ką nežinojau apie partizanus. Tik vienas vardas vis kartodavosi senelės pasakojimuose – dėdė Jonas. Tarsi paslaptimi apgaubtas, šviesus, mylintis, išsilavinęs, žavus jaunos, laisvos Lietuvos karininkas. Tačiau apie dėdę J. Žemaitį-Vytautą – partizanų vadą, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos prezidiumo pirmininką, vienintelį partizanų generolą, – apie jo išskirtinę reikšmę Lietuvai, laisvės kovoms, jo pasiaukojimą ir nepalaužiamą autoritetą sužinojome tik vėliau. Ir tik dėl kruopštaus istorikų, kurie po kruopelytę surinko Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio mozaiką, darbo.

Tikriausiai iki galo J. Žemaičio svarbą suvokiau tik po 2009 m., jau gyvendama Italijoje, kai jis buvo oficialiai pripažintas Lietuvos valstybės vadovu. Labai didžiuojusi šia garbinga, bet kartu ir skaudžia šeimos istorija. Stengiuosi bent kiek prisidėti prie jos išsaugojimo – dalindamasi mūsų šeimos prisiminimais, pasakodama iš asmeninės patirties apie Lietuvos partizanų vienytoją.

Ir, žinoma, nuolat savęs klausiu, kuo galiu ir aš prisidėti prie mūsų šalies stiprinimo, kad jos laisvė ir nepriklausomybė būtų saugomos ir puoselėjamos kaip didžiausias J. Žemaičio paveldas.

Susitikimas Milane „Lietuvos laisvės kovų pėdsakais su istoriku N. Černiausku: kokią Lietuvą kūrė Lozoraičiai ir J. Žemaitis-Vytautas“, 2025 m. gegužė.

Tragiškus pasakojimus apie Lietuvos laisvės kovas girdėjai iš pirmų lūpų, taip pat iš savo močiutės Aušros Marijos Vilkienės, kuri pabėgo iš tremties į Lietuvą būdama vos 12 metų. Dažnai lankaisi partizanų bunkeriuose. Turbūt tokios patirtys tarsi įpareigoja tęsti šeimos misiją, o šiuo sunkiu geopolitiniu momentu, galima sakyti, kovą dėl savo šalies saugumo?

Taip, šeimos istorija įpareigoja, ypač todėl, kad šiandien daugelis Lietuvos visuomenės narių dar nėra iki galo suvokę mūsų partizanų svarbos ir jų indėlio į

Lietuvos laisvę. Aš pati, vedama edukacijos mokyklose, stengiuosi ypač pabrėžti, kad partizanai buvo ne tik karinė, bet ir itin svarbi politinė jėga. Manau, turime apie tai kalbėti daugiau, ir aš stengiuosi tai daryti – dėl dėdės, dėl kovotojų, dėl Lietuvos.

Paskutiniuosius dvejus metus mes visi gyvename apimti baimės – bijome dėl savo saugumo, dėl savo nepriklausomybės ir man kažkaip natūraliai tuomet norisi atsisukti ir žiūrėti į mūsų kovotojus. Ko jie mus gali išmokyti šiandien? Susitelkimo, pagarbos priesaikai, kompromisų neturėjimo ir ištikimybės savo idealams. Šios vertybės ir šiandien yra svarbios, padedančios išlikti stipriems ir vieningiems šiuolaikiniame pasaulyje, kuriame laisvė ir nepriklausomybė vėl tampa iššūkiu.

Esi dalyvausi daugybėje akcijų, taip pat ir garsiajame pilietiškumo žygyje „Misija Sibiras“. Kokius atsiminimus iš jo parsivežei, galbūt kartu dar didesnę motyvaciją domėtis Lietuvos istorija?

„Misija Sibiras“ buvo nuostabus projektas – tiek ekspedicija, tiek projektu pristatymai, kurie vėliau vyko Lietuvoje. Ekspedicijos metu tvarkėme apleistas lietuvių kapines, klausėmės įvairių istorijų, diskutavome – ir tikrai turėjau daug laiko galvoti apie tremtinių likimus. Tai pakeitė mano požiūrį į juos – mano pašmonėje jie nebebuvo aukos su sulaužytais likimais, jie virto stipruoliais, kurie atsilaikė prieš tą kruviną režimą, išmoko gyventi iš naujo ir netgi daug ko išmokė vietinius.

Vienas stipriausių prisiminimų iš ekspedicijos Tiumenės srityje – susitikimas su lietuviu tremtiniu, vedusiu vietinę moteriškaitę ir jau likusiu „visam“ Sibire. Tas sukriošęs diedukas jau nebekalbėjo ir nelabai ką suprato lietuviškai. Atmintyje išliko jo Sibiro saulės nudegintas, raukšlių išvagotas veidas, kuriuo riedėjo didelės ašaros išgirdus mūsų „Misija Sibiras 2013“ komandą kalbant lietuviškai.

Sukrėtė mane tas gimtosios kalbos užmiršimas, labai skaudėjo. Ir tada suvokiau, kad viskam, net ir patiems natūraliausiems reiškiniams, reikia mūsų valios ir pastangų.

Bendradarbiaudama su Signatarų namais vedei edukacijas Lietuvos mokyklose, pasakojai apie partizanų kovas. Ar jaunoji karta, nebesusidūrusi tiesiogiai su okupacija, pakankamai žino apie šią skaudžią Lietuvos istorijos dalį?

Tikrai drąsiai galiu atsakyti, kad jaunoji karta žino per mažai apie mūsų istoriją, ypač apie okupacijas, laisvės kovas. 2024 m. kartu su Lietuvos nacionalinio muziejaus padaliniu Signatarų namais ir asociacija „Baltika – Baltikos istorijos“ vedėme edukacijas daugiau nei tūkstančiui moksleivių, tad galiu su kartėliu pasakyti, kad daugelis vaikų net nežinojo, kas buvo pagrindiniai partizanų vadai, koks buvo šios kovos tikslas ar reikšmė.

Tik vienetai yra buvę bunkeryje, pažįsta savo šeimos istorijas ar tiesiog „gaudosi“ okupacijos temoje. Žinoma, pasitaiko išimčių – tų, kurie domisi, klausia, kuriems svarbu, – bet tokie atvejai tik patvirtina taisyklę. Suprantu, kad istorinės atminties perdavimas šiandien nėra savaime suprantamas.

Dvi savo dukras taip pat augini pilietišškai – jos gerai žino savo protėvių istoriją. Esi minėjusi, kad ne kartą galėjai didžiuotis jomis ir matyti savo darbo vaisius.

Mano abi dukros jaučiasi lietuvės, puikiai kalba lietuviškai. Tai, žinoma, reikalauja daug pastangų: dažnai vykstame į Lietuvą, nuo mažens abi lanko įvairias vasaros stovyklas. Neįtikėtina, kaip jų lietuvių kalba praturtėdavo ir „nuspalsvindavo“ pabuvus su bendraamžiais. Paskutines dvi vasaras Viktorija (15 m.) buvo savanore stovykloje Lietuvoje – esu labai dėkinga rankų šešėlių teatro „Budrugana Lietuva“ stovyklai „Išlaisvink šešėlį“ už šią neįkainojamą augimo patirtį.

Džiaugiuosi, kad Viktorija turi bičiulį, su kuriais mielai susitinka viešėdama Lietuvoje. Juk namai yra ir ten, kur tavęs laukia draugai, ypač paauglystėje.

Dukros Onos (8 m.) klasės draugai mano, kad Lietuva – supervalstybė, nugalėjusi Sovietų Sąjungą. Mokytoja pasakojo, kad apie Lietuvą ir mūsų laisvės kovas 3b klasėje yra kalbama labai dažnai!

Mano abi dukros, girdėdamos ir galėdamos iš arčiau pažinti tam tikrą Lietuvos istorijos fragmentą, lyg ir tampa tos istorijos ambasadorėmis: vyresnioji dukra ne kartą buvo susikirtusi su istorijos mokytojais, nes čia, Italijoje, Sovietų Sąjunga vis dar nėra vertinama adekvačiai. Ar, pavyzdžiui, kone kasmet, minint Italijos išsilaisvinimo nuo fašizmo dieną (1945 m. birželio 25 d.), dukra bando paaiškinti savo aplinkai, kad mes tokio išsilaisvinimo laukėme dar beveik 50 metų, kol 1993 m. paskutinis sovietų karinis dalinys paliko Lietuvos teritoriją.

O mano mažosios dukros Onos (8 m.) klasės draugai mano, kad Lietuva – supervalstybė, nugalėjusi Sovietų Sąjungą. Mokytoja pasakojo, kad apie Lietuvą ir mūsų laisvės kovas 3b klasėje yra kalbama labai dažnai!

Su vyru ir dukromis

Italijoje taip pat prisidedi prie visuomenės švietimo. Koordinavai kelių istorinių knygų vertimą ir publikavimą, Milane protestavai su didžiuliu, kalinio uniforma aprengtu Hagos tribunolo už karo nusikaltimus ieškomo Vladimiro Putino maketu. Koks yra italų požiūris į Lietuvos istoriją?

Manau, teisingą požiūrį formuoja žinojimas, o būtent jo Italijoje šiandien labai stinga. Be šio žinojimo neįmanoma adekvačiai vertinti Europos geopolitinės situacijos. Ir visi suprantame – tai vyksta ne atsitiktinai.

Sovietų propagandai Italijoje pavyko puikiai pasiekti savo tikslus tada, kai Europą dalijo geležinė uždanga. Ir šiandien rusijos propaganda naudoja ta okupacijos metais sukasta dirva, kurioje šiandien žaliuoja jos daigai.

Ji čia veikia kryptingai ir agresyviai: per kultūrą, per tariamos taikos retoriką, per neapykantos supuvusiems, išlepintiems Vakarams kurstymą, o kartais visiškai atvirai ir išžiliai, per nacikomunizmą, kuriame susipina nostalgiskas sovietinis autoritarizmas su šiuolaikiniu ultranacionalizmu.

Stengiuosi, kad nors kruopelė istorinės tiesos per knygas, („Karas po karo“, „Tikroji XX amžiaus Lietuvos istorija“), per eisenas, per tą maketą pasiektų Italijos

visuomenės sąmonę.

Kaip matai plačios, beveik milijoną siekiančios lietuvių diasporos misiją,

jei Lietuvos saugumui vėl kiltų pavojus. Kovoti galime ir be ginklų?

Manau, mes ne tik galime kovoti be ginklų, mes tiesiog privalome tai daryti. Šiandien diasporos misija yra aiški – prisidėti prie Lietuvos saugumo stiprinimo, prie garsiojo partizanų moto: „Atiduok tėvynei, ką privalai.“ Nuo savęs pridėčiau: ir daryk tai kuo skubiau, nes nebeturime laiko delsti.

Manau svarbu yra išskirti, ką kiekvienas mūsų galim padaryti individualiai ir kam reikia organizuotos, koordinuotos veiklos.

Kiekvienas galime kovoti su propaganda, atremti ją, skleisti teisingą, tikslią informaciją ir taip prisidėti prie informacinės gynybos, o taip pat vykdyti pilietines akcijas, prisidėti finansiškai prie gynybos ir panašiai.

Esu tikra, kad mūsų diaspora turi labai daug neišnaudoto potencialo, kuris gali būti velniškai svarbus atėjus dienai X.

Kitoms veikloms, manau, reikia koordinavimo ir organizavimo, bendradarbiaujant su Lietuvos institucijomis, diplomatinėmis atstovybėmis, siekiant įtraukti Italijoje veikiančias organizacijas, vietines institucijas. Esu tikra, kad mūsų diaspora turi labai daug neišnaudoto potencialo, kuris gali būti velniškai svarbus atėjus dienai X.

Italijoje gyvena ir kitos daug Lietuvai nusipelniusios šeimos, diplomatų Lozoraičių, palikuonė Daina Lozoraitis. Ši diplomatų dinastija savo darbais puikiai įrodo, kad net ir nebūnant fiziškai Lietuvoje galima labai daug padaryti dėl savo šalies, jei tvirtai seki vertybiniu kompasu ir neprarandi ryžto.

Manau, kad Lozoraičių šeima yra mums visiems sektinas pavyzdys. Jie dirbo dėl Lietuvos tuo metu, kai mūsų šalies net nebuvo pasaulio žemėlapiuose. Jie nepavargo to daryti ištisus dešimtmečius – net tada, kai net ir mes patys buvome praradę viltį sulaukti laisvės.

Dar vienas dalykas, kuris mane ypač žavi – tai ne vieno žmogaus, o kelių kartų indėlis, kelių kartų kova. Visa šeima nuosekliai ir atsidavusiai dirbo dėl Lietuvos: jie sugebėjo iš kartos į kartą perduoti vertybes, atsakomybę ir meilę Tėvynei.

Susitikimas Milane „Lietuvos laisvės kovų pėdsakais su istoriku N. Černiausku: kokią Lietuvą kūrė Lozoraičiai ir J. Žemaitis-Vytautas“. Iš kairės: Norbertas Černiauskas, Daina Lozoraitis, Kotryna Buono, Neringa Budrytė.

Dalis išeivių gyvendami užsienyje Lietuvą primiršta, nutolsta, tačiau taip pat yra nemažai tokių, kurie, atvirksčiai, pradeda labiau vertinti, branginti savo šaknis, tarsi pamato Lietuvą kitomis akimis. Ką tau pilietiškumo atžvilgiu davė emigracija?

Man meilė Lietuvai turbūt buvo perduota su krauju, o dar labiau ji sustiprėjo kartu su branda, su sąmoningumu. Esu užaugusi šeimoje, kurioje patriotizmas nebuvo tik žodis. Meilė savo žemei mums buvo perduodama ne skambiomis frazėmis, o darbais, net ir mažais, kasdieniais dalykais – pagarba, rūpesčiu, atsakomybe.

Aš netikėtai atsidūriau aplinkoje, kurioje buvo ne tik ignoruojamos mūsų tautos pastangos išlikti, bet neretai net abejojama mūsų egzistencijos prasmingumu.

Tačiau Italijoje ši meilė įgavo kitą formą. Tai, kas Lietuvoje buvo savaime suprantama, čia jau nebuvo taip aišku. Aš netikėtai atsidūriau aplinkoje, kurioje buvo ne tik ignoruojamos mūsų tautos pastangos išlikti, bet neretai net abejojama

mūsų egzistencijos prasmingumu.

Tuomet man tarsi įsijungė kitas – „emigracinis“ – režimas: atsirado poreikis ne tik tyliai mylėti, bet ir garsiai kalbėti. Kalbėti apie mūsų kovas, apie mūsų kelią, šviesti ir keisti aplinką, kurioje gyvenu. Paradoksalu, bet būtent emigracijoje dar aiškiau matau, kokia išskirtinė yra ta maža Baltijos valstybė – drąsi, stipri, unikali. Ir aš didžiuojuosi būdama jos dalimi.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.